

Куриш Н. Безперервний професійний розвиток педагога нової української школи: теоретичні аспекти та інноваційні практики. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13, № 1. С. 29-39. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-004>.

Kurysh N. Bezperervnyi profesiyni rozvytok pedahoha novoi ukrainskoi shkoly: teoretychni aspekty ta innovatsiini praktyky [Continuous professional development of a teacher of the new ukrainian school: theoretical aspects and innovative practices]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2025. Vol. 13, No 1. S. 29-39. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-004>.

УДК 378.37.001

DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i1-004

Наталія КУРИШ

Комунальний Заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5864-8502>
kurish.natalya@ukr.net

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність безперервного професійного розвитку педагогів в умовах сучасних викликів та суперечностей, що відбуваються у суспільстві.

Здійснено аналіз нормативно-правової бази, педагогічних і наукових праць як українських, так і зарубіжних дослідників, які розкривають проблему безперервного професійного розвитку педагогів та визначено формулу професійного розвитку педагога Нової української школи.

Автором презентовано розроблений та апробований у регіоні методичний симулятор «Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя», що дає можливість педагогам спроектувати власний професійний розвиток у міжтестатійний період на засадах неперервності й цілісності та відстежувати динаміку кількісних і якісних показників освоєння компетентностей та напрямів фахової майстерності.

Обґрунтовано переваги закладів післядипломної педагогічної освіти у проектуванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку поєднуючи формальну, неформальну та інформальну освіту, а також визначено роль центрів професійного розвитку педагогічних працівників у забезпечення супроводу педагогів у плануванні власного фахового зростання.

На основі проведеного опитування директорів та консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників, здійснено аналіз практичної цінності методичного симулятора «Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя», враховано сильні сторони та виявлено проблеми його використання. Думка респондентів спонукає автора до удосконалення і корегування методичного симулятора й організації освітнього процесу на базі Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, що дає можливість скорегувати систему проектування безперервного навчання педагогів упродовж життя.

Ключові слова: професійний розвиток педагога; безперервний професійний розвиток педагога; індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя; методичний симулятор; формальна освіта; неформальна освіта; інформальна освіта.

Nataliya KURYSH

Communal Facility «Institute of Postgraduate
Pedagogical Education of Chernivtsi region, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5864-8502>
kurish.natalya@ukr.net

CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A TEACHER OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL: THEORETICAL ASPECTS AND INNOVATIVE PRACTICES

Abstract. The article substantiates the relevance of continuous professional development of teachers in the conditions of modern challenges and contradictions occurring in society.

An analysis of the regulatory and legal framework, pedagogical and scientific works of both Ukrainian and foreign researchers, which reveal the problem of continuous professional development of teachers, was carried out and the formula for the professional development of a teacher of the New Ukrainian School was determined.

The author presented the methodical simulator «developed and tested in the region. A model of the individual trajectory of the teacher's professional development», which enables teachers to design their own professional development in the inter-certification period on the basis of continuity and integrity and to monitor the dynamics of quantitative and qualitative indicators of mastering competencies and areas of professional skill.

The advantages of institutions of postgraduate pedagogical education in designing an individual trajectory of professional development combining formal, non-formal and informal education are substantiated, and the role of centers of professional development of pedagogical workers in providing support for teachers in planning their own professional growth is also determined.

On the basis of a survey of directors and consultants of professional development centers of teaching staff, an analysis of the practical value of the methodical simulator «Model of the individual trajectory of the teacher's professional development» was carried out, the strengths were taken into account and the problems of its use were identified. The opinion of the respondents encourages the author to improve and correct the methodical simulator and organize the educational process on the basis of the Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the Chernivtsi region, which makes it possible to adjust the system of designing continuous training of teachers throughout life.

Keywords: professional development of a teacher; continuous professional development of a teacher; individual trajectory of professional development of a teacher; methodical simulator; formal education; non-formal education; informal education.

Постановка проблеми. Реформування української системи освіти передбачає не тільки оновлення освітнього середовища, розроблення нового змісту освіти, впровадження інноваційних методів та технологій навчання, а важливим у цьому процесі є переосмислення соціальної й професійної місії вчителя Нової української школи, який має бути адаптований до сучасних соціокультурних умов, здатний творчо працювати, бути гнучкими й швидко реагувати на зміни та виклики сьогодення приймаючи нестандартні рішення, засвоювати нові професійні ролі й функції, реалізовувати освітні проекти та враховуючи умови сьогодення витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг тощо. Відповідно педагоги стають тими рушіями реформи на місцях від яких буде залежати кінцева мета – випускник Нової української школи: особистість, інноватор та патріот.

Як свідчить практика, сучасний педагогічний працівник усвідомлює необхідність впровадження сучасних форм навчання, має бажання удосконалювати свою діяльність, згоден відмовитися від застарілих методів, проте не кожен працівник має необхідні ресурси, достатній рівень знань та навичок для впровадження інновацій [8].

Тому необхідно змінювати систему підготовки та забезпечення професійного розвитку педагогів, відходячи від усталених стереотипів та шаблонів, що першочергово, викликано суперечностями, що відбуваються у суспільстві:

- на соціально-суспільному рівні – між знаннями й вміннями отриманими здобувачами освіти в закладах освіти та соціальними запитами й потребами необхідними для їх соціалізації у суспільстві;
- на професійно-педагогічному рівні – між значним підвищенням об'єктивних вимог до фахового рівня вчителів та неготовністю значної частини вчителів до відповідних змін;
- на науково-методичному рівні – між традиційною консервативністю в організації фахової майстерності педагогів та потребою модернізації їх індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійний розвиток педагогів це процес не точковий і одноразовий, а він повинен бути постійний і безперервний не дивлячись на освіту та стаж роботи.

Проблеми безперервного професійного розвитку педагогів досліджували науковці як за кордоном, так і в Україні. Вітчизняні дослідники І. Зязюн, Е. Зеєр, С.Кудрявцева, В. Колос, В. Лозовецька, Л. Мартинець, В. Сидоренко, С. Сисоєва, В. Хрипун у своїх працях розглядали питання розвитку безперервної освіти в Україні. Теоретичні аспекти та особливості організації неперервної освіти представлені у роботах зарубіжних учених: С. Бартлетта, А. Глетсорна, О. Тоффлера, Дж. Шіренса та інших.

Здійснений аналіз нормативних, педагогічних, наукових джерел, які розкривають проблему безперервного професійного розвитку педагогів, дозволив нам виявити наступні тенденції в його трактуванні:

- як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності [11];
- як постійний процес розвитку професійних знань, навичок та цінностей з допомогою кваліфікованих фахівців як на робочому місці, так і за його межами [17];
- кількісна характеристика, що припускає високу професійну кваліфікацію, розвинені професійні вміння, включаючи прийняття рішень, планування, алгоритми вирішення проблемних ситуацій, тобто все те, що веде до отримання високих результатів у професійній діяльності [16];
- професійне зростання, якого досягає педагог у результаті систематичного поглиблення власного досвіду [1];
- розвиток людини в її професійній ролі. «Професійний розвиток здійснюється на основі різних форм і способів організації. Тому професійний розвиток учителів – це постійний процес оптимального вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці. Основною психологічною передумовою і формою реалізації професійного розвитку особистості є її професійна соціалізація» [7];
- процес творчого вдосконалення його особистості під час виконання професійних функцій [6];
- усвідомлення та позитивне реконструювання життєвого і професійного досвіду; професійне моделювання, конструювання, прогнозування [15];
- розвиток особистості вчителя у професійному контексті на основі накопичення досвіду та систематичного аналізу власної педагогічної діяльності [19];
- система різних видів діяльності з метою підготовки вчителів до професійної діяльності, що включає початкову підготовку, програми введення у професію, післядипломну підготовку, неперервний професійний розвиток в умовах діяльності в навчальному закладі. Така діяльність

розвиває особистісні вміння й навички, знання, майстерність та інші характеристики вчителя. Тобто професійний розвиток учителів – неперервний процес, що охоплює такі складові: початкову підготовку, введення у професію та постійне вдосконалення особистісних, соціальних і професійних компетентностей педагога [20];

– увесь набутий навчальний досвід, а також усвідомлені та сплановані дії, які забезпечать пряму чи опосередковану користь учителю, групі вчителів або школі в цілому, що в результаті підвищить якість шкільної освіти. Це – процес, у ході якого педагог самостійно або разом зі своїми колегами переглядає, оновлює, розширяє свої зобов'язання щодо моральної мети викладання, а також критично розвиває знання, уміння, професійне мислення, планування і практику роботи з дітьми, молоддю й колегами на кожному етапі свого професійного життя [18].

Освіта впродовж життя, на думку дослідниці М. Ілляхової, ґрунтується на ідеї безперервного усунення невизначеності статусу фахівця у динаміці пізнавальних і діяльнісних практик протягом усього життя, а також розкритті його креативних ресурсів, що формуватимуть нові горизонти його професійної і особистісно орієнтованої життєдіяльності [2].

Науковець Сидоренко В.В. вбачає три глобальні педагогічні цілі безперервного професійного розвитку сучасного фахівця: гносеологічна – формування особистості через освіту як цілісну систему; праксеологічна – формування фахівця через навчання впродовж усього життя шляхом формальної, неформальної, інформальної освіти; аксіологічна – формування духовно-моральної патріотичної особистості [14].

Під час навчальних тренінгів – директорів закладів загальної середньої освіти Чернівецької області за програмою «Управлінські аспекти впровадження Державного стандарту базової середньої освіти на засадах Концепції «Нова українська школа», ми ставили запитання «Якого Ви хочете бачити вчителя у базовій ланці освіти для реалізації реформи?». 312 керівників відповідали записуючи на стіках свої відповіді. Ми опрацювали відповіді і близько 68% керівників віддають переваги особистісним характеристикам педагога: відповідального, чесного, досвідченого, люблячого дітей, пунктуального, молодого, гнучкого, творчого, патріота, відданого Батьківщині та інше; 8% - зазначають, що бажають бачити вчителя фінансово забезпеченим, тобто з високими заробітними платами й тільки 28% - вказали на важливість професійних компетентностей: комунікативної, предметно-методичної, інноваційної, організаційної, інформаційно-цифрової, рефлексивної, інклюзивної, психологічної, навчання впродовж життя та інші. На пряму вплинути на матеріальне забезпечення педагогів ми не можемо, а ось забезпечити формування як особистісних характеристик так і професійних компетентностей допоможуть заклади післядипломної педагогічної освіти у рамках формальної та неформальної освіти.

Враховуючи результати опитування та сучасні виклики у суспільстві можна визначити формулу професійного розвитку педагога Нової української школи, що поєднує три сфери:

- 1) гармонійної особистості як суб'єкта суспільно-особистісних цінностей;
- 2) патріота як суб'єкта відповідально-свідомого громадянина суспільства;
- 3) компетентного фахівця як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності.

У ході реалізації Концепції «Нова українська школа» освітянська спільнота отримала творчі модернізаційні виклики, за яких видозмінюється соціальна й професійна місія педагога в контексті європейського професіоналізму зі збереженням кращих ментальних українських характеристик.

Враховуючи теоретичні засади та думку респондентів проведеного опитування – автор розглядає безперервний професійний розвиток педагога як постійний процес навчання та підвищення кваліфікації щодо формування, розвитку та удосконалення як особистісних цінностей, патріотичних установок, так і професійних компетентностей поєднуючи формальну, неформальну та інформальну освіти.

Забезпечити безперервність професійного розвитку педагога можливо проектуючи індивідуальну освітню траєкторію професійного розвитку, що визначається законодавчими актами:

– Закон України «Про освіту» (ст. 54, 59) утверджено право на навчання впродовж життя та академічну мобільність, вибір видів і форм професійного зростання, суб'єктів освітньої діяльності.

– Закон України «Про повну загальну середню освіту» (ст. 51) зазначається, що кожен педагогічний працівник зобов'язаний щороку підвищувати свою кваліфікацію.

– Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (далі – Порядок підвищення кваліфікації), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 зі змінами №1133 від 24.12.2019, у якому зазначається, що види, форми, напрями та суб'єктів підвищення кваліфікації педагогічний працівник обирає самостійно.

– Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (далі – Професійний стандарт) затверджений 23.12.2020 року, що визначає трудові функції та загальні й професійні компетентності якими повинен володіти

педагогічний працівник, що є ще основним орієнтиром для педагогів у яких міжтестастійний період завершується у 2025 році та Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (далі – новий Професійний стандарт) затверджений 29.08.2024 року, який визначає міжтестастійний період на наступні п'ять років.

Метою статті є обґрунтувати актуальність безперервного професійного розвитку педагогічних працівників та запропонувати інноваційні практики його проектування у системі післядипломної педагогічної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети було використано комплекс наукових методів дослідження: теоретичні – для розробки методичних основ і визначення можливості подальших упроваджень експериментальних досліджень; проблемно-цільовий метод – для аналізу нормативно-правової бази, педагогічної та наукової літератури; методи аналізу і синтезу – для розробки діагностичних інструментів і визначення шляхів подальших досліджень поставленої проблеми; емпіричні (анкетування, спостереження, опитування) – для здійснення діагностики розуміння та володіння усіма складовими індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога; експериментальні (моделювання) – для проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога у системі післядипломної педагогічної освіти, у рамках заходів формальної, неформальної та інформальної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи нормативно-правові документи, виклики суспільства та здійснення реформування системи освіти визначається необхідність безперервного професійного розвитку педагогічних працівників вибудовуючи індивідуальну траєкторію професійного розвитку. Складові та трактування «Індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника» визначаються у Положенні про центри професійного розвитку педагогічних працівників, як «...персональний шлях реалізації професійного потенціалу педагога, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих» [9].

Аналізуючи дане трактування ми виділяємо дві складових індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника: організаційну та освітньо-змістову. Організаційна полягає у самостійному виборі суб'єкта, що буде надавати послуги з підвищення кваліфікації, видів, форм, темпу здобуття освіти керівником. Освітньо-змістова складова визначається освітньою програмою, а фундаментальним документом, що впливає на її зміст є – Професійний стандарт [4]. Упродовж 2020-2025 рр. орієнтиром професійного розвитку педагогів був Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», у якому було окреслено 5 трудових функцій, 5 загальних й 15 професійних компетентностей якими повинен володіти педагог. У новому «Вчитель закладу загальної середньої освіти», схваленому 29.08.2024 року, також визначено 5 трудових функцій та 12 професійних компетентностей.

Проектувати власну траєкторію професійного розвитку педагогам ми пропонуємо не хаотично, а планувати у міжтестастійний період за основними векторами – трудовими функціями нового Професійного стандарту, які модернізовані у порівнянні із попереднім стандартом:

- навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)/навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів),
- управління освітнім процесом/провадження освітнього процесу,
- партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу,
- участь в організації безпечного, здорового, розвивального, інклюзивного освітнього середовища/ участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища,
- безперервний професійний розвиток [12,13].

Але як організувати безперервність, при цьому забезпечити цілісність професійного зростання педагогів? Чи може педагог відстежувати поступ у професійному зростанні?

Для забезпечення проектування цілісної системи професійного зростання педагогів, науково-педагогічними працівниками Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області розроблено методичний симулятор «Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя» (далі – Модель), що є дієвим інструментом визначення кількісних показників (обсяг годин) освоєних компетентностей та напрямів фахової майстерності [3], що подано в таблиці 1.

Даний симулятор апробовано упродовж 2020-2024 років і відповідно враховано пропозиції педагогів, а також доопрацьовано та модернізовано відповідно до змін у нормативно-правовій базі та викликів у суспільстві: додано розділ 4 інші компетентності та напрями професійного розвитку. В новому розділі педагоги можуть планувати навчання з напрямів, що наразі необхідні і актуальні у зв'язку з воєнним станом на Україні: домедична допомога, поведінка із вибухонебезпечними предметами, психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу та інш.

Таблиця 1.

Модель
індивідуальної траєкторії професійного розвитку
вчителя хімії _____
(авторська розробка)

№ п/п	Форми освіти Компетентності	Формальна освіта					Неформальна освіта					Інформальна освіта				
		2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025	2020/ 2021	2021/ 2022	2022/ 2023	2023/ 2024	2024/ 2025
1. Загальні компетентності																
		М 1.	М 2.	М 5.	М 3.	М 4.										
1.1	Громадянська															
1.2	Соціальна															
1.3	Культурна															
1.4	Лідерська															
1.5	Підприємницька															
2. Професійні компетентності																
2.1. Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)																
2.1.1.	Мовно-комунікативна															
2.1.2.	Предметно-методична		29.11-05.12													
2.1.3.	Інформаційно-цифрова															
2.2. Безперервний професійний розвиток педагогічного працівника																
2.2.1.	Інноваційна															
2.2.2.	Здатність до навчання. впродовж життя															
2.2.3	Рефлексивна															
2.3. Управління освітнім процесом																
2.3.1.	Прогностична															
2.3.2.	Організаційна															
2.3.3.	Оцінювальна-аналітична															
2.4. Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу																
2.4.1.	Психологічна															
2.4.2.	Емоційно-етична															
2.4.3	Педагогічного партнерства															

2.5. Організація здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища																
2.5.1.	Здоров'язбережувальна															
2.5.2.	Інклюзивна															
2.5.3.	Проектувальна															
3. Напрями підвищення кваліфікації																
3.1.	Розвиток професійних компетентностей															
3.2.	Формування спільних для ключових компетентностей вмінь															
3.3.	Психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку															
3.4.	Мовленнєва компетентність															
3.5.	Основи андрагогіки															
3.6.	Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій															
3.7.	Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища															
3.8.	Електронне навчання, інформаційна та кібернетична безпека															
4. Інші компетентності та напрями професійного розвитку																
4.1.	Надання першої домедичної допомоги															
4.2.	Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу															
	Всього годин	30	30	30	30	30										

Що стосується освітньо-змістового наповнення кожного вектора, воно включає теми відповідно до професійних компетентностей, що визначені до кожної трудової функції у Професійному стандарті: 15 професійних (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, інноваційна, здатність до навчання впродовж життя, рефлексивна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, психологічна, емоційно-етична, педагогічного партнерства, здоров'язбережувальна, інклюзивна, проєктувальна), а новому Професійному стандарті: 12 (мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, здатність до навчання впродовж життя, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, психологічна, емоційно-етична, педагогічного партнерства, здоров'язбережувальна, інклюзивна). Загальні компетентності, що визначені у Професійному стандарті (громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька) фактично є наскрізними й педагоги зможуть освоїти їх у рамках кожного вектора, тому у новому Професійному стандарті 2024 року їх інтегрували у професійні компетентності, що відображено у здатностях. Враховуючи такі зміни і відповідно модернізується розроблений методичний симулятор. Що буде включати три розділи.

Окрім професійних компетентностей, освітньо-змістову складову планування кожного вектора, ми пропонуємо, доповнювати ще напрямками, що визначені у пункті 15 Порядку підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»; психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами; використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; мовленнєва компетентність та розвиток управлінської компетентності для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників [10].

Даний симулятор є авторською, інноваційною розробкою, яку можна розглядати як інформативний та методичний навігатор, що дозволяє педагогам спроектувати змістову складову та кількісно відстежувати власну траєкторію професійного зростання, працюючи на випередження в міжтестастійний період.

Формування особистісних цінностей та патріотичних установок, які визначені у формулі успішного педагога, буде відбуватися у ході спланованих заходів розвитку професійних компетентностей, адже без них педагог не зможе бути конкурентоспроможним і надавати якісні освітні послуги.

Допомогти педагогам ефективно спланувати цілісність та безперервність професійного зростання можуть, перш за все, інститути післядипломної педагогічної освіти, в освітньому процесі яких вдало поєднуються форми освіти дорослих визначені статтею 18 Закону України «Про освіту»: формальної, неформальної та інформальної. Інститутом післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (далі – ІППОЧО) пропонується педагогам обирати заходи для проєктування індивідуальної траєкторії професійного розвитку поєднуючи: формальну освіту (курси підвищення кваліфікації за 5 модулями, курси за вибором, програми академічної мобільності, стажування); неформальну освіту (тренінги, майстер-класи, семінари, методичні практикуми, форуми, круглі столи, вернісажі тощо); інформальну освіту (одноразові лекції, медіаконсультації, каталоги науково-методичної літератури, фахових періодичних видань, каталоги передового педагогічного досвіду, педагогічні групування у соціальних мережах) [5].

Запланувати навчання у рамках формальної освіти педагоги можуть одразу на весь міжтестастійний період, у таблиці подано кольорами, за програмами, що розроблені в ІППОЧО за 4 фаховими модулями та 3 варіативними, які відповідають трудовим функціям нового Професійного стандарту. Заходи неформальної освіти педагоги фактично будуть планувати щорічно: або на календарний рік, або на навчальний.

Інформальну освіту окрім щорічного планування, педагоги будуть доповнювати майже щоденно, опрацьовуючи різні джерела педагогічної, наукової, методичної літератури, освоюючи нові технології та методики.

Практичність методичного симулятора допомагає як педагогам, так і адміністраціям закладів освіти відстежувати професійний розвиток вчителя, якщо розмістити його на GOOGLE-диску і поділитися можливістю перегляду із заступником директора закладу освіти, відповідальним за даний напрям в установі. Також у таблиці наведено приклад не тільки планування, а і можливість по завершенні навчання вписати дати навчання та розмістити активне покликання на електронний документ, що засвідчує професійне зростання педагога.

За потреби, педагоги можуть вести умовні позначення, для роз'яснення тематики відвідуваних заходів, уточнення місця проведення, форми та інше, а для інформальної освіти можна вносити дати опрацювання різних джерел інформації із тематикою та активними електронними покликаннями.

Також даний симулятор є практичним інструментом для консультантів центрів професійного розвитку, які допомагають педагогам спланувати та визначити їх траєкторію професійного розвитку.

Діагностичні дослідження впровадження Моделі. Упродовж 2021-2023 років науковцями Інституту проведено велику просвітницьку та інформаційно-промоційну роботу щодо ознайомлення та апробації регіональної Моделі адміністраціям закладів освіти, педагогами та консультантам центрів професійного розвитку педагогічних працівників у Чернівецькій області.

У вересні 2023 року проведено онлайн-опитування директорів та консультантів щодо використання у практичній діяльності розробленого Інститутом післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області методичного симулятора «Моделі індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників». До опитування долучилося 30 респондентів, з них 11 (36,7%) директори та 19 (63,3%) консультанти.

У ході опитування 22(73,4%) респондентів зазначили, що педагоги використовують запропоновану Модель у практичній діяльності, 7(23,3%) – зазначили «важко відповісти» та 3,3% – ні.

27 (90%) респондентів зазначили, що будуть пропонувати використовувати Модель педагогам свого регіону, 1(3,3%) – не буде пропонувати та 2(6,4%) – ще не визначилися.

Нам цікаво також було почути думку респондентів, чи допомагає педагогам запропонована Модель у плануванні власного професійного розвитку. Тут слід зазначити, що 7 (23,3%) респондентів вказали, що дана Модель дає можливість педагогам спланувати власний професійний розвиток у міжтестастійний період; 16 (53,3%), що забезпечує цілісність професійного розвитку відповідно до чинного законодавства; 2(6,7%) дає можливість відстежувати кількість годин підвищення кваліфікації до атестації; 3 (10%) сприяє обліку відвіданих заходів та отриманих документів про підвищення кваліфікації; 2(6,7%) – зазначили «важко відповісти».

Цікавило нас також питання чи виникають проблеми у педагогів при плануванні формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих. Тут варто зазначити, що лише 2 (6,7%) респондентів зауважили, що виникали проблеми при плануванні формальної освіти і по 5 (16,7%) неформальної та інформальної освіти. Не виникало проблем при плануванні формальної освіти у 20(66,7%) респондентів, неформальної та інформальної – по 24(80%). Решта респондентів за кожною формою освіти: 8 (26,7%) – формальної та по 1 (3,3%) – неформальної та інформальної зазначили, що важко відповісти.

Що стосується видів формальної освіти, які найчастіше пропонують респонденти педагогам при плануванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку у ході опитування виявлено, що це курси підвищення кваліфікації – 24(80%) респонденти, курси за вибором (спекурси) – 3(10%), програми академічної мобільності – 1(3,3%) і 2 (6,7%) респонденти – пропонують різні види.

Серед заходів неформальної освіти найчастіше респонденти пропонують педагогам при плануванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку: вебінари – 11(36,7%) респондентів, нетворкінги – 7(23,3%), семінари, тренінги, форуми – по 1(10%), всі вказані та інші заходи – 9(30%).

В умовах безперервного професійного розвитку педагогів важлива роль відводиться інформальній освіті (самоосвіті), яка дає можливість самоорганізовано здобути особою необхідні знання та уміння, зокрема під час повсякденної роботи, пов'язаної з будь-якими видами діяльності. У ході опитування нас цікавило, які найчастіше ресурси пропонують педагогам консультанти та директори центрів професійного розвитку педагогічних працівників, у рамках інформальної освіти. Респонденти відповіли: використання наукової, методичної та навчальної літератури 12(40%) респондентів, участь у спільнотах соціальних мереж – 7(23,3%), періодична фахова література – 2(6,7%), каталоги передового педагогічного досвіду – 1(3,3%) та всі запропоновані ресурси – 8(28,7%).

На запитання «Зазначте проблеми з якими Ви стикалися допомагаючи педагогам планувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку у рамках запропонованої Моделі:» близько 60% респондентів зазначили, що проблем не було і Модель зручна для використання. Решта респондентів зазначають різні проблеми:

- нерозуміння суті 5-річної траєкторії і її структури,
- вчителям важко змінити звичку йти на запропоновані їм курси 1 раз на 5 років,
- вчителів не можуть чітко сформулювати свої потреби в професійному розвитку та спроектувати свою траєкторію,
- карантин та воєнний стан спричинили перехід на дистанційне навчання і не залишається часу у педагогів на планування власного професійного розвитку,
- педагоги плутаються у великій кількості компетентностей та напрямків підвищення кваліфікації і потребують додаткових роз'яснень,
- вмотивованість вчителя до змін.

- вибрати найбільш доцільні форми підвищення кваліфікації серед великого різноманіття,
- ґрунтовне опрацювання професійного стандарту.

Нам була цікава, також, думка усіх респондентів, які компетентності є найбільш проблемними для педагогів і потребують проведення додаткового навчання. Найбільше зазначили такі компетентності: інклюзивну – 9 (30%) респондентів, інформаційно-цифрову – 10 (33,3%), підприємницьку та рефлексивну – по 2 (13,3%), громадянську та управлінську – по 1 (6,7%), декілька варіантів відповіді – 5 (16,7%).

Для забезпечення ефективного проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників респонденти пропонують:

- забезпечення методичного супроводу формування компетентностей та напрямів підвищення кваліфікації,
- проведення освітніх консультацій та надання психологічної підтримки для забезпечення цілісної системи професійного зростання,
- організація просвітницьких заходів щодо ознайомлення із даною Моделлю та обміном досвідом її використання,
- розроблення інструменти діагностики для визначення черговості вдосконалення компетентностей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналізуючи теоретичні аспекти безперервного професійного розвитку педагогічних працівників та враховуючи оновлену нормативно-правову базу й сучасні виклики з якими стикається українське суспільство, авторами напрацьовано методичний симулятор «Модель індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя», що дає змогу педагогам проектувати цілісність та послідовність професійного розвитку.

На основі проведеного опитування, можна стверджувати, що запропонована розробка є один із механізмів, що дає можливість мотивувати педагогів до змін та навчання упродовж життя, а також має практичну цінність для адміністрацій закладів освіти, вчителів та консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

Враховуючи відповіді респондентів, зміни у нормативно-правовій базі та виклики сучасного суспільства, перед авторами, постають нові завдання для удосконалення представленої у дослідженні інноваційної практики проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників, що полягає у необхідності відкорегувати перелік професійних компетентностей відповідно до нового Професійного стандарту, напрацювати інструментарій для проведення діагностичних відстежень рівня володіння професійними компетентностями; оновити тематику на курсах підвищення кваліфікації, що будуть забезпечувати практичні навички моделювання професійного розвитку педагогічних працівників та напрацювати науково-методичний супровід проектування професійного розвитку педагогічних працівників в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа».

Отже, організація безперервного професійного розвитку педагога та підготовка конкурентоспроможного, компетентного вчителя Нової української школи це не проблема, а пошук нових інноваційних практик які успішно реалізують інститути післядипломної педагогічної освіти враховуючи, як потреби системи освіти, так і сучасні виклики суспільства.

Список використаних джерел

1. Бельмаз Я. Особливості професійного розвитку викладачів вищої школи у Великій Британії та США. *Studies in Comparative Education*. 2011. № 3–4. URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/18624>
2. Ілляхова М. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників у кон-тексті розвитку європейського освітнього простору. *Вісник Нац. ун-ту «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 55–60. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/13.pdf>.
3. Куриш Н.К. Моделювання професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти. *«Viae Educationis: Studies of Education and Didactics»* 2022, Vol.1. №1. С.65-73. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/1/ve1toc.pdf>
4. Куриш Н.К. Професійний розвиток керівника закладу освіти: змістова складова та інструменти вимірювання. *Індивідуальна освітня траєкторія формування професійної компетентності керівника закладу освіти в умовах змін та технологій її впровадження* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Луцьк, 27 травня 2024 р.) / упоряд. Сташенко М. О. Луцьк: ВІППО, 2024. С.99-107.
5. Куриш Н. К. Роль післядипломної педагогічної освіти у формуванні готовності вчителів природничих спеціальностей до розвитку підприємницької компетентності старшокласників. *Вісник післядипломної освіти*. Сер.: Педагогічні науки. 2020. Вип. 12 (41). С. 128–144.
6. Мартинець Л. А. Методологічні підходи та принципи управління професійним розвитком учителів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Серія: Психологія. Педагогіка. 2016. № 26. С. 77–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2016_26_15
7. Мірошник С. І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. *Народна освіта*. (електронне наукове фахове видання), 2016. №2(29). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4133

8. Пахомова М.В. Удосконалення механізмів державного управління професійним розвитком педагогічних працівників в системі неперервної освіти: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Ін-т підгот. кадрів держ. служби зайнятості України. Київ, 2018. 244 с.
9. Положення про центри професійного розвитку педагогічних працівників (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>
10. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 із змінами від 24.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 06.06.2019 №2745-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
12. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», 2020. (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
13. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затверджено Наказом МОН України № 1225 від 29 серпня 2024 р. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf
14. Сидоренко В.В. Безперервний професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної і неформальної освіти / зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти», 25 травня 2018 року, м. Київ. - ЦІППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» URL: <http://surl.li/tnvtss>
15. Семиченко В.А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2001. №1. С. 54–57.
16. Чуприна Ю. А. Принципи професійного розвитку науково-педагогічних працівників. *Право та інноваційне суспільство*, 1 (12), 99-103.
17. Bubb S., Earley P. Leading and Managing Continuing Professional Development. London: SAGE Publications, 2007. 188 p. DOI 10.4135/9781446216637.
18. Day, S. Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning. London: Falmer Press, 1999. 239 p.
19. Glatthorn A. Teacher development : International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education / ed. by L. Anderson. London : Pergamon Press, 1995. 198 p.
20. Scheerens, J. Teachers' professional development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Union, 2010. 204 p.

References

1. Bel'maz YA. Osoblyvosti profesijnogo rozvytku vykladachiv vyshchoyi shkoly u Velykyi Brytaniyi ta SSHA. *Studies in Comparative Education*. 2011. № 3–4. URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/18624>.
2. Il'yakhova M. Bezperervnyy profesijnnyy rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv u kon-teksti rozvytku yevropeys'koho osviti'noho prostoru. *Visnyk Nats. un-tu «Chernihiv's'kyi kolehium» im. T.H. Shevchenka*. Seriya: Pedahohichni nauky. 2019. Vyp. 1. S. 55–60. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/13.pdf>.
3. Kurysh N.K. Modelyuvannya profesijnogo rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity. «*Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*» 2022, Vol.1. №1. S.65-73. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/1/ve1toc.pdf>.
4. Kurysh N.K. Profesijnnyy rozvytok kerivnyka osvity: zmistova skladova ta instrumenty vymiryuvannya. *Indyvidual'na osvityna trayektoriya formuvannya profesijnnoi kompetentnosti kerivnyka zakladu osvity v umovakh zmin ta tekhnolohiyi yiyi vprovadzhennya* : materialy vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Luts'k, 27 travnya 2024 r.) / uporyad. Stashenko M. O. Luts'k: VIPPO, 2024. S.99-107.
5. Kurysh N. K. Rol' pislyadyplomnoi pedahohichnoyi osvity u formuvanni hotovnosti vchyteliv pryrodnychkh spetsial'nostey do rozvytku pidpryyemnyts'koyi kompetentnosti starshoklasnykiv. *Visnyk pislyadyplomnoi osvity*. Ser.: Pedahohichni nauky. 2020. Vyp. 12 (41). S. 128–144.
6. Martynets' L. A. Metodolohichni pidkhody ta pryntsypy upravlinnya profesijnym rozvytkom uchyteliv. *Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka*. Seriya: Psykholohiya. Pedahohika. 2016. № 26. S. 77–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2016_26_15
7. Miroshnyk S. I. Profesijnnyy rozvytok pedahoha: suchasni pidkhody. *Narodna osvita*. (elektronne naukove fakhove vydannya). – 2016 – №2(29). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4133.
8. Pakhomova M.V. Udoskonalennya mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnya profesijnym rozvytkom pedahohichnykh pratsivnykiv v systemi neperervnoyi osvity: dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02 / Ін-т підгот. кадрів держ. служби зайнятості України. Київ, 2018. 244 с.
9. Polozhennya pro tsentry profesijnogo rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv (zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 lypnya 2020 r. № 672). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>.
10. Poryadok pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv (zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 serpnia 2019 r. № 800 iz zminamy vid 24.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
11. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Data onovlennya: 06.06.2019 №2745-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

12. Profesiynyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)», 2020. (Verkhovna Rada Ukrainy) [Professional standard for the professions "Primary school teacher of general secondary education", "Teacher of general secondary education", "Primary education teacher (with a diploma of junior specialist)", 2020. (Verkhovna Rada of Ukraine)]. Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>.
13. Profesiynyi standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity» (zatverdzheno Nakazom MON Ukrainy № 1225 vid 29 serpnia 2024 r. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf
14. Sydorenko V.V. Bezperervnyy profesiynny rozvytok pedahoha Novoyi ukrayins'koyi shkoly v umovakh formal'noyi i neformal'noyi osvity / zb. materialiv III Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi (z mizhnarodnoyu uchastyu) «Psykhologo-pedahohichnyy suprovid profesiynoyi pidhotovky ta pidvyshchennya kvalifikatsiyi fakhivtsiv v umovakh transformatsiyi osvity», 25 travnya 2018 roku, m. Kyiv. - TSIPPO DVNZ «Universytet menedzhmentu osvity» URL: <http://surl.li/tnvtss>.
15. Semychenko V.A. Psykhologichni aspekty profesiynoyi pidhotovky i pislyadyplomnoyi osvity pedahohichnykh kadrov. *Pislyadyplomna osvita v Ukraini*. 2001. №1. S. 54–57.
16. Chupryna Yu. A. Pryntsypy profesiinoho rozvytku naukovy-pedahohichnykh pratsivnykiv. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo* [Law and Innovation Society, 1 (12), 99-103.
17. Bubb S., Earley P. Leading and Managing Continuing Professional Development. London: SAGE Publications, 2007. 188 p. DOI 10.4135/9781446216637.
18. Day, S. Developing Teachers: The Challenge of Lifelong Learning. London: Falmer Press, 1999. 239 p.
19. Glatthorn A. Teacher development : International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education / ed. by L. Anderson. London : Pergamon Press, 1995. 198 p.
20. Scheerens, J. Teachers' professional development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Union, 2010. 204 p.